HIGHER SECONDARY EXAMINATION
PART II SANSKRIT

HSE - II

Time : 2 ½ Hours
Maximum : 80 Scores
Cool off Time : 15 mts

निर्देशाः (1) सर्वप्रश्नाः समाधेयाः। (2) प्रश्नान् प्रश्ननिर्देशान् च सावधानं पठित्वा उत्तरयत। प्रश्नानां वाचनाय 15 निमेषाः कल्पिताः।

I. इष्टतमगीतं चित्वा आस्वादनटीकां लिखत। (7)

(क) नयनविषयमपि किसलयतल्पं
कलयति विहितहुताशनकल्पम्।।

(ख) श्वसितपवनमनुपमपरिणाहं
मदनदहनमिव वहति सदाहम्।।

(ग) श्रीजयदेवभणितमिति गीतं
सुखयतु केशवपदमुपनीतम्।।

II.(क) एकेन द्वयेन वा वाक्यैः उत्तरयत? (6)

अहो! वृक्षराजः अस्मान् रक्षतु इति संचिन्त्य सर्वे समाश्वस्ताः। अस्तमुपगते भारस्वति प्रत्यागतौ पितरौ कृतज्ञतापूर्वं वृक्षराजं अनमताम्। वृक्षस्य आर्द्रता सर्वदा मातुः स्पर्शमिव आश्वासदायिन्यभवत्।

तस्याः मनोमुकुरः पुनः पुनः घटनाः प्रतिपालयन्नवर्तत। प्रातः निर्झर्याः कलरवं श्रुत्वा शाखामृगाणां लाङ्गूलान्दोलनं च दृष्टवा, शाखायां मन्दं मन्दम् आन्दोलयन्ती अहं व्याधस्य लक्ष्यमभवम्। वृक्षस्य अधः कोटर वासी कश्चन सर्पः व्याधस्य पादयोरन्तरेण झटिति असरत्। विगलितलक्ष्यस्य व्याधस्य शरेण वृक्षः विद्धः।

(1) प्रत्यागतौ पितरौ कम् अनमताम्?

(2) वृक्षस्य स्पर्शः किमिव आश्वासदायिन्यभवत्?

(3) विगलितलक्ष्यस्य व्याधस्य शरेण कः विद्धः?

(ख) "शारिके जानामि सर्वं वृत्तान्तं" कस्येदं वचनम्?
(शारिकायाः , अन्यायाः, तापस्याः) (1)

E/SCERT/9-6-2015/Higher Secondary
Examination-Question Part II/Question

(ग) "एकस्यां शाखायां वृक्षः तां दोलयितुं प्रचक्रमे" काम्?
(तापस्वीं, शारिकां, मातरं) (1)

III. (क) *तिष्ठत! तत्रैव तिष्ठत! भवदीयं सर्वमपि प्रयच्छत् नोचेत् प्राणान् हरिष्याम्यहम्। काननमध्यात् कर्णकठोर गर्जनं श्रुत्वा सप्तर्षयः चकिताः अभवन्।* वाल्मीकेः कथायाः एतद्दृश्यम् पटकथारूपेण लिखत? (5)

(ख) 'एतस्मादपि असह्यम् उष्णं सोढ्वा एव सा भवन्तमपोषयत्- सा का?
(माता, पत्नी, रोसी) (1)

IV. (क) श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं पूरयतः - (2)
यहूदबालकैरन्यैः क्वापि क्रीडारतस्य वा।
क्वापि चिन्तापरः सर्वैरलक्ष्यत स बालक।।
सः ——— क्वापि अन्यैः ——— क्रीडारतः तथा ——— चिन्तापरः च सर्वैः ——— ।

(ख) उदाहरणानुसारं योजयतः- (2)
(उदा - विद्यालयं गच्छति। पाठं पठति।

विद्यालयं गत्वा पाठं पठति।)
स्नानं करोति। इश्वरं वन्दते।

................।

V. (क) प्रादेशिकभाषाया अनुवदत। (4)
यशोधरे! अद्याहं लोकमपश्यम्। वार्धक्यं मरणं चापश्यम्। रोगं वेदनां चापश्यम्। साधारणम्, अनया यशोधरयापि कियद्वारं दृष्टमस्ति एतत्सर्वम्। बाल्ये सुप्रबुद्धस्य पुत्रीत्वेन सखीभिः सः विचरत्यवसरे।

(ख) तत्र भवान् छन्देन सहैव जनपदं द्रष्टुं प्रातिष्ठत। कः?
(श्रीबुद्धः, सुप्रबुद्धः, भृत्यः) (1)

VI. (क) स्वामिनः भूतदयालुताम् अवधार्य सः न्यायाधिपः तं चोरकल्पं स्वेच्छया गन्तुम् अनुजज्ञे। सन्दर्भं विशदयत? (4)

(ख) तं चोरकल्पं स्वेच्छया गन्तुम् अनुजज्ञे। अत्र तुमुन्नन्तपदम् उद्धृत्य लिखत? (1)

(ग) मठस्य धनमपहृमिति ज्ञात्वा न्यायाधीशः एकाधिकं शतं ताडनं तस्य दण्डरूपेण अघोषयत्। कस्य?
(चोरस्य, आश्रमावासिनः, शिष्यस्य) (1)

E/SCERT/9-6-2015/Higher Secondary
Examination-Question Part II/Question

VII. (क) सम्भाषणे रिक्तस्थानानि पूरयत। (4)

रतीषः - अभिवादये।

गुरुः - ————।

रतीषः - भवन्तं दृष्टवा संशयनिवारणमेव ममागनोद्धेश्यम्।

गुरुः - —————।

(ख) केरलाीयसंस्कृतरूपकाभिनयः कः? (कूटियाट्टम्, कथाकेलिः, मोहिनियाट्टम्) (1)

VIII. (क) खण्डिकां पठित्वा प्रदत्तेषु प्रश्नशब्देषु त्रीण्युपयुज्य प्रश्नवाक्यानि लिखत। (6)

ओडीषायाः विश्रुतया प्रतिभा रे नामिकया-आख्यात्या एषा नदी प्राचीप्रभेदी कथ्यते। प्राची वहन्ती नदी इत्यतः एव प्राची इति नाम प्रसिद्धं भवेत्। अत्र विद्यमानासु नदिषु परिपक्वा कविता दरीदृश्यते। चित्रोत्पला कुशभद्रा चन्द्रभागा इत्याः। चन्द्रभागा यत्र सागरं संस्पृशति तत्रैव शिल्पकलायाः पराकाष्ठेति पश्चात्प्रसिद्धं सूर्यमन्दिरं प्रादुरभवत्। सूर्यं भवन्त्याः। पृथिव्याः भ्रमणपथे विद्यमानेषु सविशेषबिन्दुषु अन्यतमः भवति कोणार्क।।

(कया, कुतः, का, कुत्र, केषु कः)

(ख) उदाहृतानुसारं विश्लेषयत। (1)

(उदा - बालाश्च - बालाः + च।)

अर्चनाश्च - .... + ...।

IX. इदानींतनकाले संस्कृतस्य प्राधान्यमधिकृत्य सूचिकानुसारं एकां खण्डिकां लिखत। (8)

सूचिकाः - सुभाषितानि, आयुर्वेदम्, संस्कृतसाहित्यम्, योगदर्शनम्, शास्त्रगन्थानि, सङ्गणाकीयभाषाविज्ञानम्, ज्योतिशास्त्रम्, प्रबन्धनतन्त्राणि।

X. (क) योग्येƒहं त्वमयोग्यमिति किमनेन- कः कं प्रति अवदत्? ससन्दर्भं विशदयत? (5)

(ख) चाणक्यस्य यथार्थनाम किम्? (विष्णुदत्तः, चन्द्रगुप्तः, विशाखदत्तः) (1)

XI. (क) पद्ये रिक्तस्थानानि पूरयतः (3)

क्लैब्यं ——— स्म गमः ————— नैतत्त्वय्युपपद्यते।

————— हृदयदौर्बल्यं त्यक्तोत्तिष्ठपरंतपः।। (क्षुद्रं, मा, पार्थ)

(ख) व्यक्तिगतविकासार्थं प्रयुज्यमानं गीताश्लोकं सयुक्तिकं विशदयत। (4)

XII. संस्कृतभाषया अनुवादता। (6)

1. ഭാരതീയ ദർശനങ്ങളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടതാണ് യോഗദർശനം
2. ചിത്തവൃത്തി നിരോധം ഇതിന്റെ ലക്ഷ്യമാണ്.
3. യോഗസൂത്രപ്രണയിതാവ് പതജ്ഞലി മഹർഷിയാണ്.

(1. Yogadarsana is one of the important Indian Philosophy
2. Controlling of the mind is its aim.
3. Sage Pathanjali compiled yoga Sutras.)

XIII. यथोचितं योजयतः (5)

क. गीतगोविन्दम् - विशाखदत्तः।
ख. क्रिस्तुभागवतम् - अशोकन् पुरनाट्टुकरा।
ग. मुद्राराक्षसम् - पि.सि. देवस्या।
घ. भगवद्गीता - जयदेवः।
ङ. महाप्रस्थानम् - व्यासः।

SANSKRIT SECOND LANGUAGE

ANSWER KEY

Sl No.	Value Points	Split Score	Total
I.	इष्टतमगीतस्य लेखनम्। आशयलेखनम्, आस्वादनम्	2 + 2 + 3	7
II. (क) (1)	प्रत्यागतौ पितरौ वृक्षं अनमताम्।	2	2
(2)	वृक्षस्यस्पर्शः मातुः स्पर्शमिव आश्वासदायिन्यभवत्।	2	2
(3)	विगलितलक्ष्यस्य व्याधस्य शरेण वृक्षः विद्धः।	2	2
(ख) (1)	तापस्याः	1	1
(2)	शारिकां	1	1
III. (क)	उचितविन्यासम्, उचितलेखनम्	2 + 3	5
(ख)	माता	1	1
IV. (क) (1)	बालकः, यहूदबालकैः, क्वापि, अलक्ष्यत।	½ + ½ + ½ + ½	2
(ख)	स्नानं कृत्वा ईश्वरं वन्दते	2	2
V. (क)	उचिताशयानुवादम्।	4	4
(ख)	श्रीबुद्धः	1	1
VI (क)	सन्दर्भलेखनम्, आशयलेखनम्।	2 + 2	4
(ख)	गन्तुम्	1	1
(ग)	श्रीनारायणगुरुः	1	1
VII (क)	उचितलेखनम्।	2 + 2	4
(ख)	कूटियाट्टम्	1	1
VIII (क) (1)	उचितलेखनम्	2	2
(2)	उचितलेखनम्	2	2
(3)	उचितलेखनम्	2	2
(ख)	उर्चनाः + च	1	1

IX	(क)	लेखनशैली, सूचिकानां विनियोगः, उचितलेखनम्।	2 + 3 + 3	8
X	(क)	चाणक्यः राक्षसं प्रति। सन्दर्भलेखनम्।	2 + 3	5
	(ख)	विष्णुदत्तः।	1	1
XI	(क)	मा, पार्थ, क्षुद्रं	1 + 1 + 1	3
	(ख)	सयुक्तिकप्रतिपादनम्।	4	4
XII	(1)	आशयानुवादाय।	2	2
	(2)	आशयानुवादाय।	2	2
	(3)	आशयानुवादाय।	2	2
XIII	(क)	जयदेवः।	1	1
	(ख)	पि.सि.देवस्या।	1	1
	(ग)	विशाखदत्तः।	1	1
	(घ)	व्यासः।	1	1
	(ङ)	अशोकन् पुरनाट्टुकरा।	1	1
			80	**80**